

DE FOTOS I DE

La fotonovela -com la ràdionovela- segrega tota una sèrie de connotacions reaccionàries -novela rosa, literatura d'evasió, sub-producte cultural, comunicació de consum, perpetuadora d'uns valors morals i d'una ideologia retrògada, etc.- que sens dubte estàn justificades a les seves acceptacions més populars i divulgades, però que en canvi resulta erronià estendre-les indiscriminadament a tota utilització d'aquest poderós mitjà narratiu.

Què és però una fotonovela? Encara que una definició corre el perill del reduccionisme, o sia, de limitar l'abast d'un concepte, caldria convenir que fotonovela és un relat construït a partir d'articulacions d'imatges i textos escrits. La fotonovela adopta la disposició d'una historieta -un còmic- substituint les il·lustracions per imatges fotogràfiques. Aquesta dialèctica entre enunciats icònics i verbals ha iniciat a tota mena d'especulacions històriques i teòriques (sobretot semiològiques, car la linealitat del discurs en el còmic, en la fotonovela o en el cinema ha facilitat uns anàlisis que la bidimensionalitat, el caràcter de superfície, de la imatge nua obstaculitza). Des del vessant de la història de la fotografia, la relació foto-text assoleix la seva fita més important en implantar-se en els mitjans d'informació la *picture-story*. Això passà a les revistes il·lustrades alemanyes dels anys vint, que precediren els grans mitges de les publicacions gràfiques: *Vu*, *Life*, *Look* i d'altres. La *picture-story* consisteix en l'explicació d'uns fets -reals o simulats- a través d'una seqüència fotogràfica acompanyada de llegendes més o menys extenses. La fotonovela pròpiament neix amb dos característiques diferenciadores: l'existència d'un argument de ficció -i per tant la manca d'intenció periodística- i la introducció eventual del sandwich literari a les vinyetes -és a dir, els personatges parlen-.

A partir de la postguerra la fotonovela ha evolucionat i s'ha orientat en un únic sentit: el que podríem dir que per exemple al nostre país ha capitalitzat una figura tan arquetípica com Corín Tellado. Per què aquesta popularització i aquest èxit massiu que segons les estadístiques s'incrementa proporcionalment a l'índex d'incultura d'una comunitat? Al marge d'una explicació sociològica que trobaria en les trames argumentals els espais idonis on projectar

un cúmul d'anhels i aspiracions, o la sublimació de la pròpia conflictivitat en lacrimògines desgràcies alienes, convé resaltar la diferència essencial en la natura mateixa del mitjà.

Imprimir fotografies sol ser més costós que imprimir il·lustracions. Llavors, per què els editors persisteixen en utilitzar fotografies? A més, les fotos, pel seu realisme i concreció a uns models i a uns escenaris, eviten un cert grau d'evocació i limiten la fantasia del lector. No obstant, la gran força de la fotonovela radica en aquest mateix poder de realisme i concreció, que afavoreix més que no pas cap altre mitjà la identificació. Se'ns mostren personatges de carn i ossos, personatges de veritat; la fotografia certifica la seva existència més enllà de la pàgina impresa, que en canvi no aconsegueix de provar el dibuix. En definitiva, la fotografia gaudeix d'una credibilitat carismàtica que els profans no gossen de contestar.

Aquesta credibilitat ha estat sobre tota al servei de l'alienació però cada cop amb més intensitat la trobem al costat de causes progressistes. Per exemple, en tasques educatives: en aquests moments a Nicaragua el govern sandinista, a falta d'una televisió en condicions, utilitza la forma de la fotonovela per a modalitats d'instrucció pública. La imatge permet la comprensió de missatges sovint àrids i abstractes; així revistes com *Abriendo surco*, *Caminemos* o la mateixa *Barricada* en el seu suplement cultural *Ventana* expliquen normes de comportament cívic o com fundar una cooperativa a una població a voltes quasi analfabeta, tot aprofitant trames argumentals que tanta acceptació tenen en el món latinoamericà.

Però aquesta vigorització de la fotonovela no es limita al país de l'anomenat Tercer Món; també a Europa i Estats Units es produeix una revalorització i és fàcil trobar avui que grups feministes, ecologistes, homosexuals, de moviments de barris, etc., la utilitzen amb finalitats perturbadores per al règim establert. Allò curiós és que en aquests casos es produeix el fenomen invers al que malhauradament acostuma a passar; aquí el sistema no absorbeix ni neutralitza el potencial revolucionari inherent

NOVELLES.

JOAN FONTCUBERTA

a un mitjà expressiu -per exemple, el fotomuntatge-, sinó tot el contrari: es transgredeix un gènere burges, es perverteixen els seus límits, es subverteix la seva funció convencional.

I aquests nous usos es veuen correspos-
tos, com és obvi, amb importants innovacions formals, la fotonovela dóna així pas a un terreny fèrtil per a l'experimentació expressiva i està doncs en situació de fer contribucions al terreny del muntatge, dels efectes gràfics, de l'articulació narrativa, etc., camps aquests fora de l'abast d'aquest text tan curt que només aspirava a reivindicar un ús intel·ligent i creatiu d'un mitjà degradat per la història i menyspreat, una mica gratuïtament, per la nostra progressia.

LA PRIMERA TIRA PUBLICADA HECHA POR COMPUTADORA

